

Warszawa, 2022/10/24

Pan
Kazimierz Kleina
Przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów
Publicznych

Senat RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

W związku ze skierowaniem ustawy o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (druk senacki nr 834) do rozpatrzenia przez Komisję Budżetu i Finansów Publicznych, przedstawiamy najistotniejsze wnioski ze wspólnego Raportu Federacji Konsumentów, CRIF oraz Fundacji Rozwoju Rynku Finansowego pt. „**Dlaczego Polakom grozi wykluczenie finansowe?**” Całość raportu dostępna jest na stronie internetowej Fundacji Rozwoju Rynku Finansowego: [Raport](#). W obliczu braku jakiegokolwiek analizy skutków rządowego projektu Raport jest próbą odpowiedzi, w jaki sposób procedowana ustawa wpłynie na poziom wykluczenia finansowego Polaków, w szczególności czy ustawa przyniesie zapowiadany przez Projektodawcę skutek, czy też jej efekt będzie odwrotny od zamierzonego.

Na całość Raportu składają się:

1. Badanie dotyczące nastrojów i doświadczeń konsumentów
2. Analiza wpływu zmian projektowanych w ustawie o przeciwdziałaniu lichwie w zakresie limitu kosztów pozaodsetkowych na dostępność legalnego finansowania
3. Analiza poziomu ochrony konsumentów na rynku kredytu konsumenckiego.

1. BADANIE DOTYCZĄCE NASTROJÓW I DOŚWIADCZEŃ KONSUMENTÓW

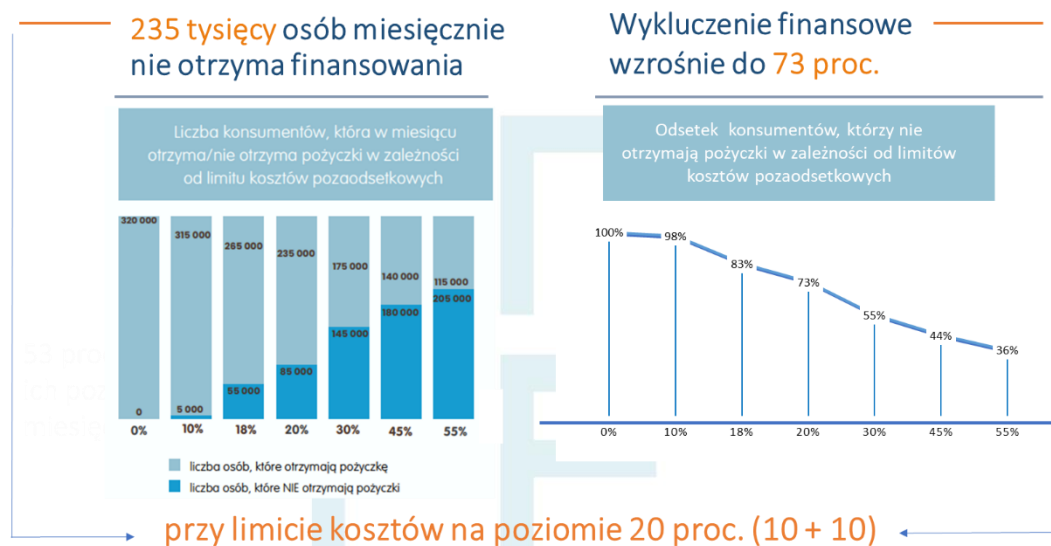
- **Ponad połowa Polaków twierdzi, że sytuacja finansowa ich gospodarstwa domowego pogorszyła się w ciągu ostatniego roku.**
- Prawie połowa badanych uważa, że w najbliższych 3 miesiącach poziom życia ich rodzin się obniży. **8 proc. osób deklaruje chęć wzięcia pożyczki w celu utrzymania**

dotychczasowego poziomu życia, a co 4. badany nie wyklucza podjęcia zobowiązania finansowego w razie potrzeby.

- Niskie raty do spłaty oraz niski łączny koszt kredytu to najczęstsze kryteria wyboru kredytu – połowa badanych wskazała te odpowiedzi.
- Co 4. badany utrzymałby się z oszczędności zaledwie miesiąc, natomiast prawie 60% osób przewiduje załamanie się budżetu domowego w ciągu kwartału.

2. ANALIZA WPŁYWU PROJEKTU USTAWY O ZMIANIE USTAW W CELU PRZECIWDZIAŁANIA LICHWIE

WYNIKI BADANIA – WYKLUCZENIE FINANSOWE WZROŚNIE

WYNIKI BADANIA – KWOTY POŻYCZEK SPADNĄ

Redukcje kwot udzielonych pożyczek najdotkliwiej odczują klienci sięgający po wyższe kwoty. Niski limit promuje małe kwoty z dużymi ratami.

Kwota pożyczki [zł]	Symulowany limit						
	0%	10%	18%	20%	30%	45%	55%
[0; 500]	0%	1%	32%	48%	77%	91%	100%
[500; 1'000]	0%	1%	29%	44%	75%	92%	100%
[1'000; 2'000]	0%	3%	29%	43%	72%	90%	100%
[2'000; 4'000]	0%	4%	29%	41%	69%	87%	100%
[4'000; 7'000]	0%	1%	27%	38%	63%	83%	100%
[7'000; 10'000]	0%	1%	27%	38%	63%	84%	100%
powyżej 10'000	0%	3%	26%	32%	51%	75%	100%

spadek o 74 pp. (do 26 proc. aktualnie udzielanych pożyczek na te kwoty)

spadek o 71 pp. (do 29 proc. aktualnie udzielanych pożyczek na te kwoty)

Analiza przeprowadzona przez CRIF – wiodącego dostawcę informacji kredytowej w Europie wskazuje, że:

- Przy zaproponowanym limicie kosztów pozaodsetkowych (20% w skali roku) **aż 73% konsumentów obecnie uzyskujących finansowanie na legalnym rynku, nie otrzyma go;**
- **Radykalnie zmniejszy się wysokość dostępnych kwot pożyczek**, co skutkować będzie brakiem zaspokojenia potrzeb konsumentów przy rosnącej inflacji.
- **Najsilniejsze ograniczenie dostępności nastąpi w segmencie pożyczek długoterminowych**, które charakteryzują się niższymi ratami (poprzez rozłożenie spłaty na dłuższy okres) – negatywny wpływ na budżety konsumentów.

3. ANALIZA POZIOMU OCHRONY KONSUMENTÓW NA RYNKU KREDYTU KONSUMENCKIEGO

- **Spada liczba skarg na kredytodawców kredytu konsumenckiego** – wynika z praktyki Federacji Konsumentów oraz sprawozdania Rzecznika Finansowego (w 2021 r. liczba skarg na banki spadła o 18 proc., na SKOK-i o 13 proc., a na firmy pożyczkowe aż o 35 proc.)
- **Liczba skarg związanych z oprocentowaniem i kosztami kredytu konsumenckiego w 2021 r. 5 razy mniejsza, niż rok wcześniej**
- Firmy pożyczkowe częściej rozwiązują sprawy polubownie
- Obserwowane problemy – rozliczanie przedterminowej spłaty kredytu, rolowanie pożyczek, fałszywi (nielegalni) pożyczkodawcy, szara strefa.

W imieniu wszystkich autorów Raportu wyrażam nadzieję, że płynące z niego wnioski i przedstawiona analiza skutków będą stanowić istotny wkład merytoryczny w dyskusji nad optymalnym kształtem ustawy.

Z wyrazami szacunku,

Prezes Zarządu
Fundacji Rozwoju Rynku Finansowego

DLACZEGO POLAKOM GROZI WYKLUCZENIE FINANSOWE?

Raport trzech organizacji:

FR
RF Fundacja Rozwoju
Rynku Finansowego

ERIF
Together to the next level

fk Federacja
Konsumentów

DLACZEGO CHCEMY O TYM MÓWIĆ?

Analiza skutków ustawy o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie

Gdzie leży problem lichwy?

Adresaci ustawy = strzelanie na ślepo?

Zagrożenie dla legalnego rynku

Wykluczenie finansowe Polaków

PROCES LEGISLACYJNY

Pierwsza publiczna zapowiedź projektu ustawy została przedstawiona w DGP pod koniec lipca 2021 r.

28 grudnia 2021 r. Projekty wpływa do Sejmu

12 stycznia 2022 r. Skierowanie do I czytania na posiedzeniu 26, 27 stycznia/1 lutego 2022 r.

Skierowanie do Kom. Finansów Publicznych oraz Kom. Sprawiedliwości.

23 marca 2022 r. Skierowanie do Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (druk nr 1911).

30 marca 2022 r. Podkomisja, po zaledwie 1 posiedzeniu i zaledwie 2 dni po wygaśnięciu okresu standstill, kończy pracę.

5 kwietnia 2022 r. Komisje Finansów Publicznych i Sprawiedliwości przyjmują sprawozdanie i kierują projekt ustawy do uchwalenia przez Sejm. Równolegle wystąpiono do ministra właściwego ds. członkostwa RP w Unii Europejskiej o opinię ws. zgodności projektu zawartego w sprawozdaniu Komisji z prawem Unii Europejskiej. Minister nie udzielił jednoznacznej odpowiedzi.

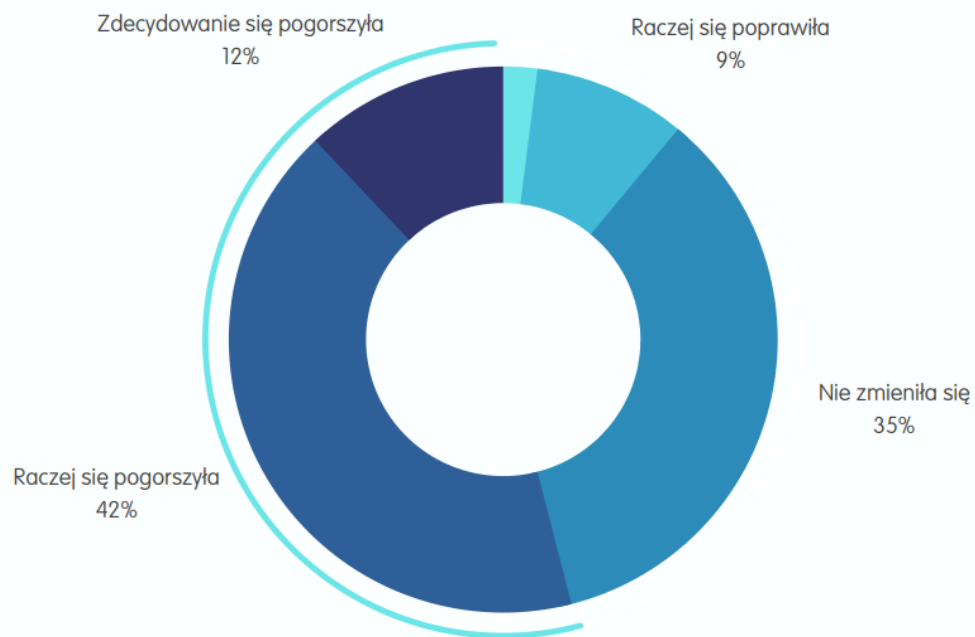
14 września 2022 r. II czytanie na posiedzeniu Sejmu i prace w komisjach finansów publicznych oraz sprawiedliwości i praw człowieka.

6 października 2022 r. III czytanie na posiedzeniu Sejmu: uchwalenie ustawy.

NASTROJE POLSKICH KONSUMENTÓW

SYTUACJA FINANSOWA

Wykres 1

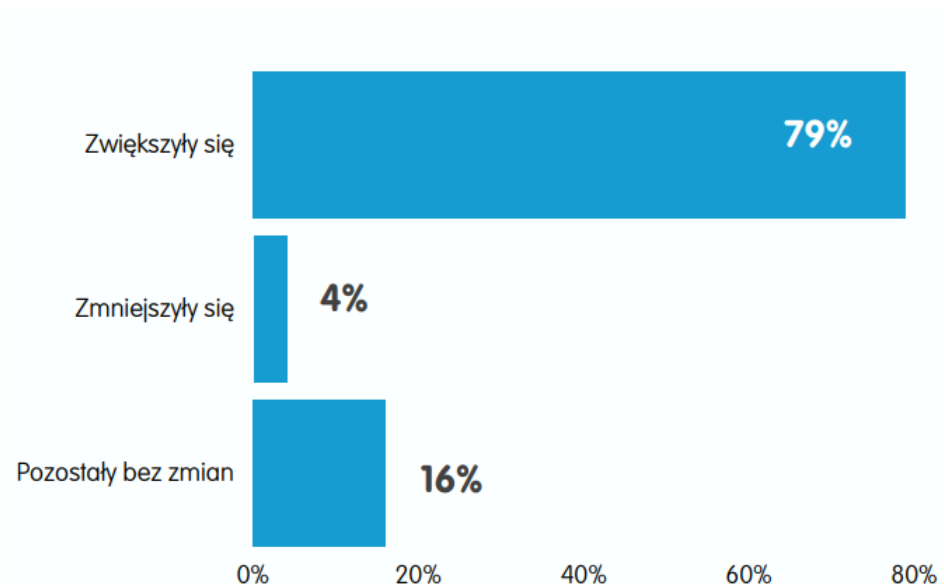
P1. Czy w ostatnim roku sytuacja finansowa Pana/i gospodarstwa domowego...?

Podstawa: wszyscy respondenci N=1024

Ponad połowa respondentów (54 proc.) deklaruje pogorszenie sytuacji finansowej ich gospodarstwa domowego w ciągu ostatniego roku.

Co trzeci badany wskazał odpowiedź „Trudno powiedzieć”. Odsetek osób, które odnotowały poprawę sytuacji materialnej jest niewielki (11 proc.).

ZMIANA ZOBOWIĄZAŃ/OPŁAT

Wykres 2

P2. Czy w ostatnich 12 miesiącach zobowiązania, takie jak rachunki, opłaty, raty kredytów itp. Pana/i gospodarstwa domowego uległy zmianie?

Podstawa: wszyscy respondenci N=1024

4 na 5 Polaków zauważa wzrost opłat i zobowiązań.

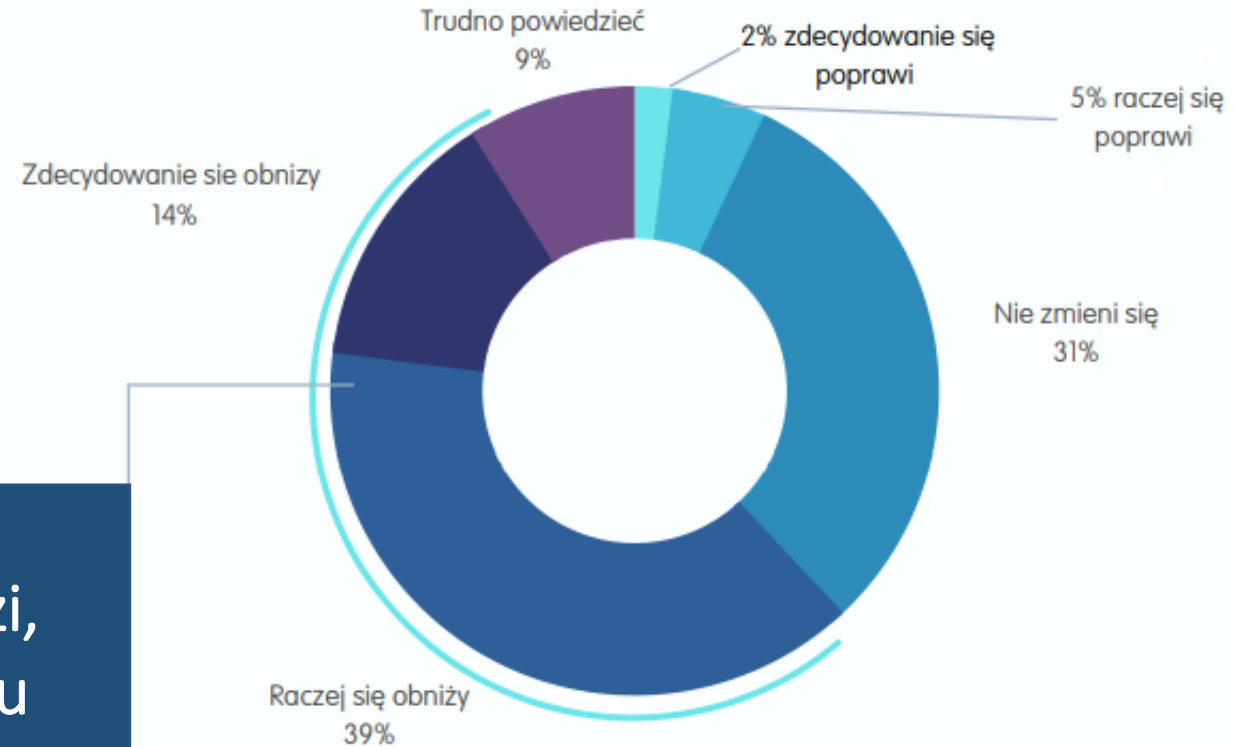
Zmiany na gorsze dotkliwiej odczuwają osoby powyżej 55 roku życia (83 proc.).

Co 6. Polak doświadcza problemów ze spłatą zobowiązań.

Częściej osoby o słabszej sytuacji finansowej (39 proc.) niż średniej (13 proc.) i dobrej (6 proc.).

PRZEWIDYWANA ZMIANA POZIOMU ŻYCIA

53 proc. badanych twierdzi, że ich poziom życia w ciągu trzech miesięcy się obniży.

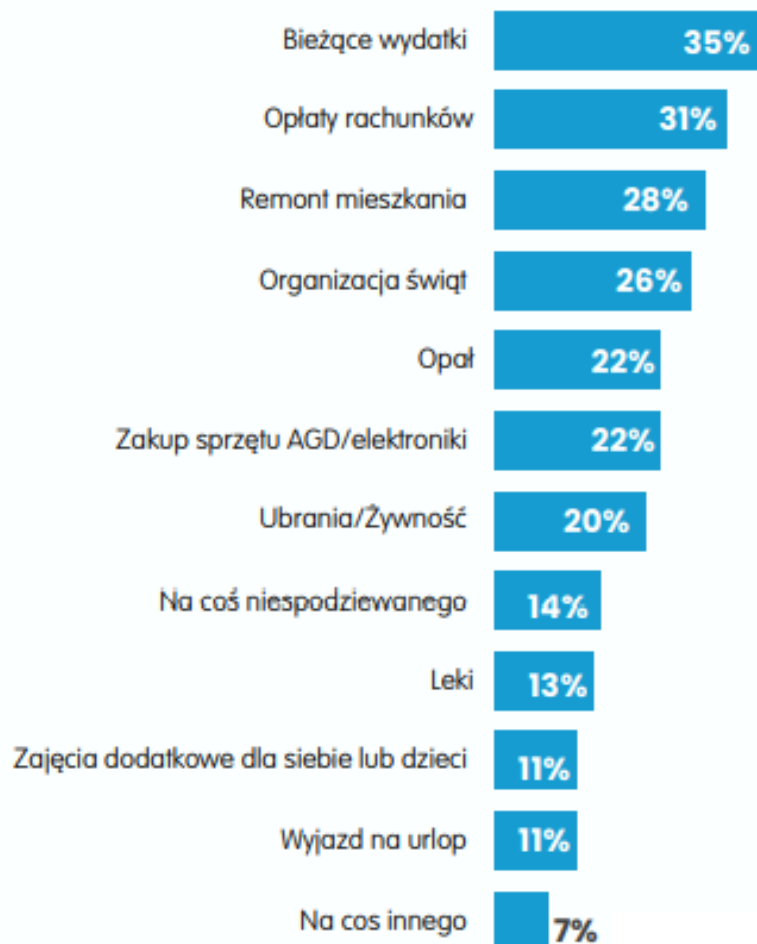

Wykres 6

P6. Czy uważa Pan/i, że w najbliższych 3 miesiącach poziom życia Pana/i rodziny się obniży?

Podstawa: wszyscy respondenci N=1024

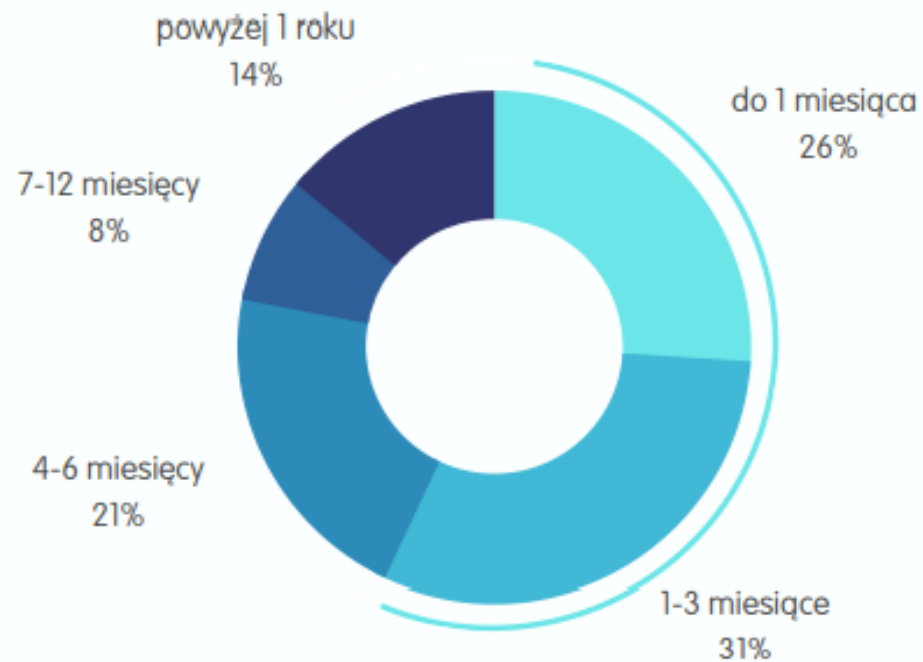
CEL PRZEWIDYWANEGO ZOBOWIĄZANIA FINANSOWEGO

Co 3. badany planuje wziąć kredyt/pożyczkę na bieżące wydatki – częściej osoby, które nie oszczędzają (64 proc.), posiadające problem ze spłatą bieżących zobowiązań (55 proc.) oraz o słabszej sytuacji materialnej (65 proc.).

Osoby słabiej sytuowane materialnie istotnie częściej chcą także przeznaczyć środki na spłatę rachunków (55 proc.). Natomiast osoby deklarujące poprawę sytuacji materialnej chcą częściej sfinansować organizację świąt (40 proc.).

WIELKOŚĆ OSZCZĘDNOŚCI NA JAK DŁUGO WYSTARCZĄ?

57 proc. ankietowanych deklaruje posiadanie oszczędności wystarczających do 3 miesięcy.

Prawie 60 proc. osób przewiduje w ciągu kwartału załamanie się budżetu domowego.

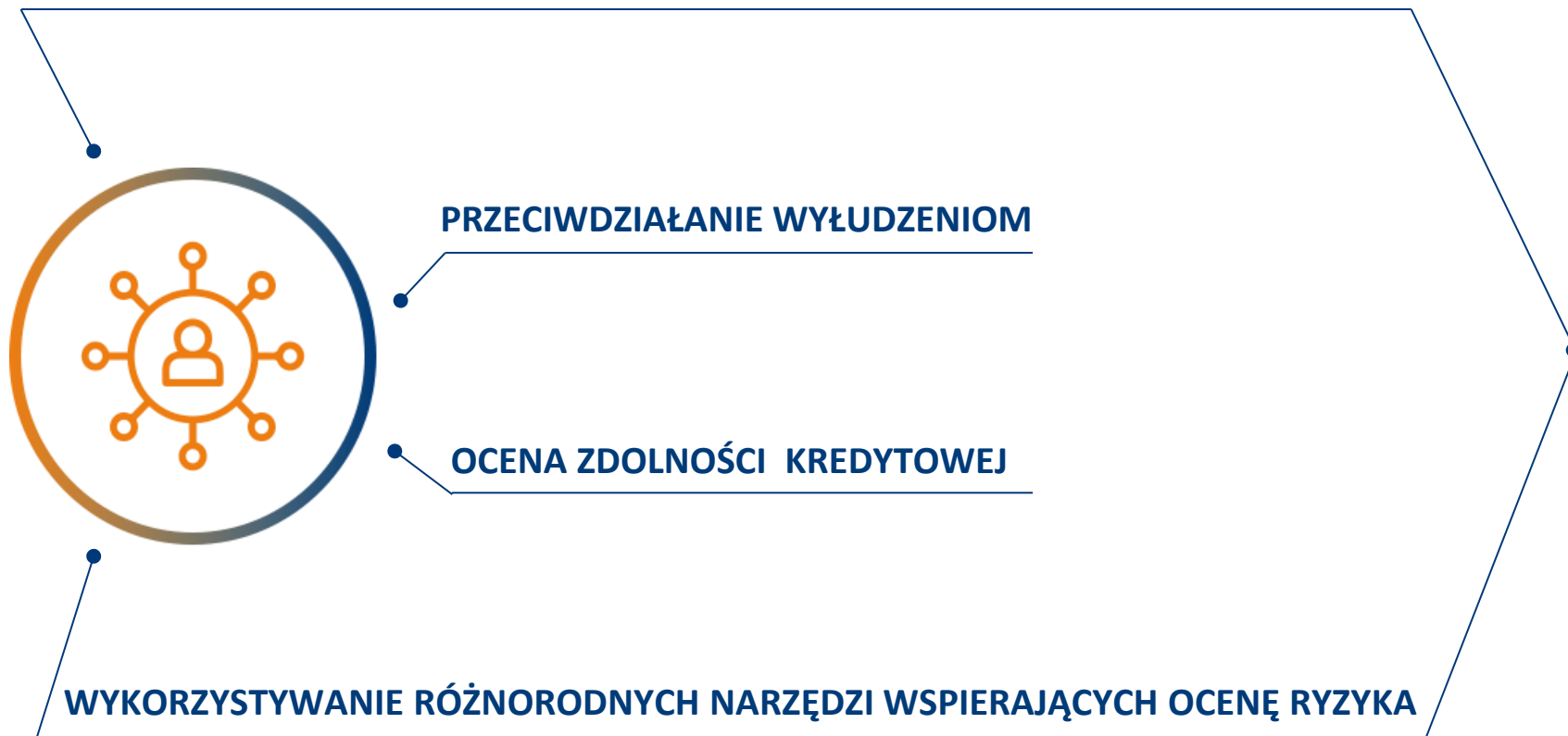

WPŁYW PROJEKTOWANYCH ZMIAN LIMITU KOSZTÓW POZAODSETKOWYCH NA RYNEK POŻYCZKOWY – ANALIZA CRIF

ODPOWIEDZIALNE POŻYCZANIE

Firmy pożyczkowe od lat dokonują kompleksowej oceny klienta z wykorzystaniem narzędzi wspierających odpowiedzialne pożyczanie

WYMIANA INFORMACJI – SEKTOROWA ORAZ MIĘDZYSEKTOROWA

CREDITCHECK
BRANŻOWA WYMIANA DANYCH

60 firm pożyczkowych

90 proc. udziału w rynku

3 miliony pożyczkobiorców

19,5 mln czynnych i zamkniętych zobowiązań wraz z historią spłat

7 mln weryfikacji od stycznia do sierpnia 2022 r.

I blisko **1 mln** sprawdzonych klientów w tym czasie.

ZAŁOŻENIA I WYNIKI BADANIA

CEL

Określenie czy i jaki wpływ na dostęp do finansowania przez Polaków będzie miało wprowadzenie określonych zmian w poziomie limitu pozaodsetkowych kosztów kredytu.

ZAŁOŻENIA

- badanie wśród **TOP19 firm pożyczkowych**
- analiza oparta na informacji dotyczącej wniosków i udzielonych pożyczek przez reprezentantów około **90 proc.** całego sektora
- baza do porównania oszacowania zmian: **sierpień 2022 r.** (miesiąc obowiązywania aktualnych limitów)
- analiza w dwóch wymiarach: **kwota pożyczek** oraz **liczba pożyczek**
- przyjęte scenariusze poziomu limitów: **od 0 do 45 proc.** oraz aktualny limit = **55 proc.**

WYNIKI BADANIA

Wymiar liczbowy

zmiana liczby udzielanych pożyczek

Limit	0%	10%	18%	20%	30%	45%	55%
Zmiana	-100%	-98%	-72%	-59%	-30%	-11%	0%

Wymiar wartościowy

zmiana kwoty udzielanych pożyczek

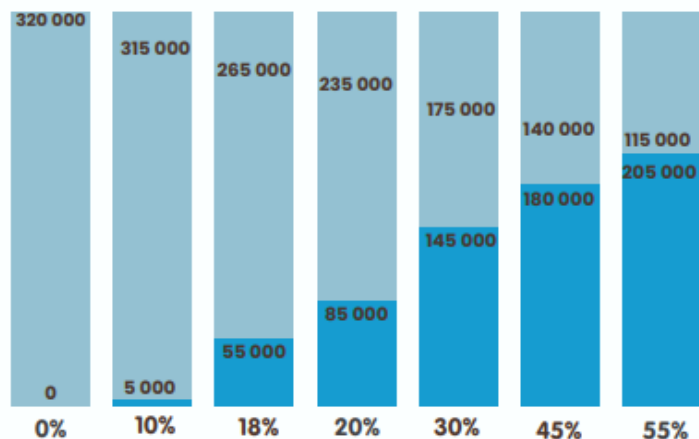
Limit	0%	10%	18%	20%	30%	45%	55%
Zmiana	-100%	-98%	-73%	-63%	-38%	-17%	0%

Ograniczenie limitu kosztów **poniżej 30 proc.** oznacza drastyczny spadek dostępu klientów do finansowania.

WYNIKI BADANIA – WYKLUCZENIE FINANSOWE WZROŚNIE

235 tysięcy osób miesięcznie nie otrzyma finansowania

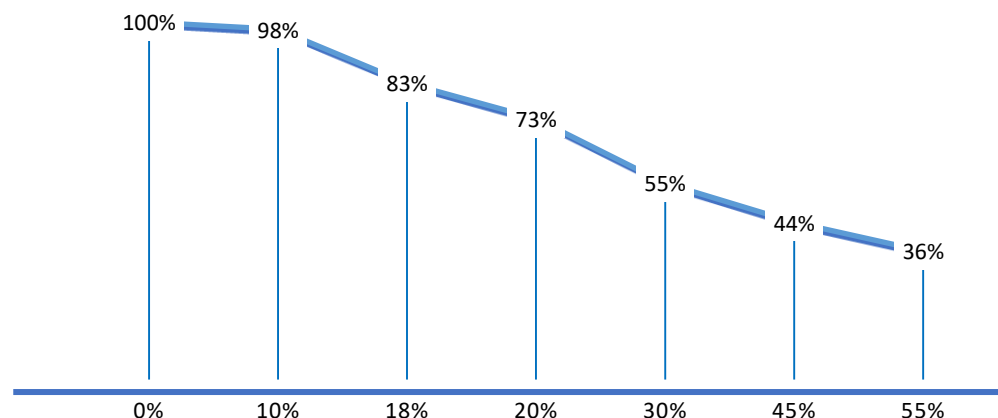
Liczba konsumentów, która w miesiącu otrzyma/nie otrzyma pożyczki w zależności od limitu kosztów pozaodsetkowych

■ liczba osób, które otrzymają pożyczkę
■ liczba osób, które NIE otrzymają pożyczki

Wykluczenie finansowe wzrośnie do **73 proc.**

Odsetek konsumentów, którzy nie otrzymają pożyczki w zależności od limitów kosztów pozaodsetkowych

przy limicie kosztów na poziomie 20 proc. (10 + 10)

WYNIKI BADANIA – KWOTY POŻYCZEK SPADNĄ

Redukcja kwot udzielonych pożyczek będzie najbardziej odczuwalna w przypadku klientów sięgających po wyższe kwoty pożyczek

Kwota pożyczki [zł]	Symulowany limit						
	0%	10%	18%	20%	30%	45%	55%
[0; 500]	0%	1%	32%	48%	77%	91%	100%
[500; 1`000]	0%	1%	29%	44%	75%	92%	100%
[1`000; 2`000]	0%	3%	29%	43%	72%	90%	100%
[2`000; 4`000]	0%	4%	29%	41%	69%	87%	100%
[4`000; 7`000]	0%	1%	27%	38%	63%	83%	100%
[7`000; 10`000]	0%	1%	27%	38%	63%	84%	100%
powyżej 10`000	0%	3%	26%	32%	51%	75%	100%

spadek o **74 pp.** (do **26 proc.** aktualnie udzielanych pożyczek na te kwoty)

spadek o **71 pp.** (do **29 proc.** aktualnie udzielanych pożyczek na te kwoty)

spadek o **68 pp.** (do **32 proc.** aktualnie udzielanych pożyczek na te kwoty)

KREDYTY KONSUMENCKIE 2022 – RAPORT FEDERACJI KONSUMENTÓW

DOŚWIADCZENIA FEDERACJI KONSUMENTÓW

- ✓ Blisko 100 tys. porad i interwencji rocznie wykonywanych przez Federację Konsumentów
- ✓ Spada liczba skarg na kredytodawców – praktyka FK oraz sprawozdania Rzecznika Finansowego
W 2021 r. liczba skarg na banki spadła o 18 proc., na SKOK-i o 13 proc., a na firmy pożyczkowe aż o 35 proc.
- ✓ Liczba skarg związanych z oprocentowaniem i kosztami kredytu konsumenckiego w 2021 r.: **5 razy mniejsza, niż rok wcześniej**
- ✓ Firmy pożyczkowe częściej rozwiązują sprawy polubownie

KREDYTY KONSUMENTCKIE

Legalny rynek kredytów konsumenckich \neq lichwa

Wszystkie pożyczki i kredyty, których koszty mieszczą się w limitach określonych przepisami, nie mogą być określane mianem lichwy

Potrzebny rozsądek regulacyjny

Nowe regulacje powinny wyważać interesy konsumenta oraz kredytodawców i nie stwarzać warunków do obchodzenia prawa.

Wysokie ryzyko przeregulowania

Obciążenie poziomu obecnych kosztów pozaodsetkowych może być ryzykowne, o czym świadczy ograniczenie działalności firm pożyczkowych w czasie pandemii.

Co zamiast legalnego rynku?

Obawa rozrostu szarej strefy i cofnięcia poziomu ochrony konsumentów o lata.

WNIOSKI: ANTYKONSUMENCKA USTAWA I PROMOCJA SZAREJ STREFY

Setki tysięcy konsumentów miesięcznie i niemal 3 miliony rocznie pozbawionych dostępu do legalnego finansowania w sytuacji obaw o stabilność finansową i wzrostu kosztów życia.

Radykalne zmniejszenie wysokości dostępnych kwot pożyczek i brak zaspokojenia potrzeb konsumentów przy rosnącej inflacji.

Ograniczenie oferty w segmencie pożyczek długoterminowych, które charakteryzują się niższymi ratami – negatywny wpływ na budżety konsumentów.

Zwiększenie wykluczenia finansowego oraz cofnięcie systemu ochrony konsumentów o lata zamiast zapowiadanej walki z lichwą.

Q&A